

Mŕtvi z Alosu

Mŕtvi z Alosu je film, ktorý vyvolal počas Envirofilmu najviac diskusií a medzi členmi výberovej poroty a medzinárodnej komisie bol jednoznačným favoritom na získanie ocenenia. Záverečný verdikt dopadol tak, že tento rok komisia udelila dve Hlavné ceny Envirofilmu – filmom Mŕtvi z Alosu a Narastajúci odpor.

Film Mŕtvi z Alosu zaujme od samého začiatku aj laického diváka. Vďaka filmárskej reči, ktorú režisér Daniele Atzeni zvolil zámerne, pôsobí silne emotívne. Zároveň pravdivo. Na konci filmu vôbec nepochybujete, že na mape Sardínie – tu sa totiž dej odohráva, nájdete dedinu Alos.

Nepodará sa vám to, takáto dedina tu totiž neexistuje. Možno sa dostanete k informácii, že film Mŕtvi z Alosu je fake-dokument, ako ho označuje sám autor. V prípade tohoto filmu však vôbec nie je podstatné, či príbeh je alebo nie je pravdivý. Podstatné je, že problémy, ktorým sa venuje, sú reálne a aktuálne. Pútavým rozprávaním autor filmu dostane diváka presne tam, kam chce. K zamysleniu sa nad tým, čo so sebou priniesla moderná doba a ako zasiahla do našich životov.

Pán Atzeni, ako vznikol nápad natočiť dokumentárny film takýmto spôsobom?
Myšlienka vznikla počas návštevy Gairo Vecchio, dediny na západe Sardínie, opustenej v 50. rokoch v dôsledku katastrofálnych záplav, ktorá sa zmenila na osadu duchov. Všetky tie pochmúrne ruiny vyvolali vo mne silné emócie, a tak som sa rozhodol umiestniť sem krátky film. Náhle ma napadlo premeniť dedinu na imaginárne miesto a vyrozprávať symbolický príbeh o kultúrnych a sociálnych zmenách, ku ktorým dochádza na mnohých miestach na Sardínii v dôsledku industrializácie. Tvorivý proces bol krátky. Deň po tom, ako som navštívil toto miesto, som mal v hlave všetky prvky na vytvorenie príbehu a rozhodol som sa vyrozprávať ho prostredníctvom mockumentu, pretože tento druh rozprávania mi poskytuje vyjadrovaciu slobodu, ktorú som potreboval.

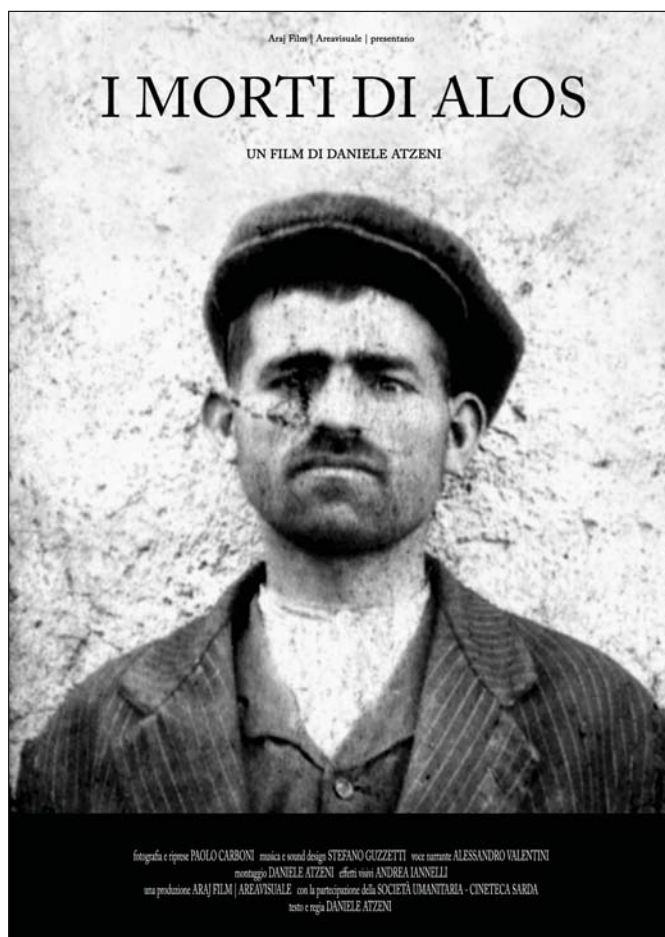
„...narodil som sa v roku 1942 v dedine v strede Sardínie, ktorú dnes obývajú iba duchovia...“

Počas páľav sa muži vybrali na pastviny so svojimi stádami

Práca sa nám odcudzovala stále viac a viac a bola stále ťažšia.

Do akej miery sa zakladá film na skutočnosti?

Aj keď je to len výsledok mojej fantázie, príbeh je striktné spojený s nedávnou históriou Sardínie, presne s „Piano di Rinascita“ (plánom prerodu) v 60. rokoch, kedy verejné prostriedky sa použili na divokú industrializáciu a politici všetkým tvrdili, že to vyrieši všeobecnú nezamestnanosť a sociálne problémy, vzniknuté v dôsledku regionálnej zaostalosti. V súčasnosti krajina na to dopláca a borí sa s dôsledkami týchto šialených rozhodnutí, pretože teraz máme vysokú mieru znečistenia a veľmi zlý zdravotný stav obyvateľov, ktorí žijú v blízkosti priemyselných miest. Netreba dodávať, že tieto priemyselné sektory čelia hospodárskej kríze a všetky sľubované pracovné miesta stále miznú. Takže, v podstate, sľúbený sen sa stal nočnou morou.

S akým zámerom ste využili fikciu vo filme?

Som stále viac presvedčený, že fikcia je najsprávnejší spôsob, ako opísať

Hlavná cena Envirofilmu 2013

MŔTVI Z ALOSU

(Taliansko), režisér Daniele Atzeni, kamera Paolo Carboni

Antonio Gairo je jediný, kto prežil strašnú katastrofu v roku 1964, ktorá postihla Alos, dedinu v centre Sardínie, z ktorej je teraz len ponuré mesto chatrčí. Keď sa mu vrátili spomienky, porozprával príbeh o živote obce pred osudovou udalosťou a neuveriteľne jasným spôsobom zrekonštruoval okolnosti, ktoré viedli k tragédii. Film, ktorý je zmesou fikcie a dokumentu, kina a literatúry, využíva širokú škálu archívnych záberov, aby ukázal fatálne kroky malej komunity pastierov v 50. rokoch, smerujúce k „modernosti“. Prelína sa v ňom klasická ikonografia archaickej Sardínie so sugestivnou a fascinujúcou atmosférou, vzťahujúcou sa ku gotike.

„...Povedali nám, že si toto územie vybrali preto, že táto oblasť zažíva ťažké obdobie, a že zrod priemyselnej továrne by znamenal obrovské možnosti pre nás všetkých. Bolo by to vlastne konečné riešenie nielen na problémy spôsobené suchom, ale aj na všetky ostatné ťažkosti v dedine. Vďaka zaručenému zdroju by sme už v krátkom čase mohli zarábať peniaze nezávisle od počasia a nepriaznivého osudu. Modernizácia prevládala všade navôkol a my by sme tiež museli spraviť prvý krok k lepšiemu životu. Týmto slovami sme si maľovali ilúziu lepšieho zajtrajška, ktorý nebol taký úbohý a na situáciu sme sa začali pozerat' inými očami. Niektorí z nás začali dokonca snívať o lepšej budúcnosti...“

(zo scenára filmu)

a vypovedať o skutočnosti, pretože autor má väčšiu slobodu vyjadrovania a môže správne podprieť svoj osobný názor. Film je metaforou o ekonomickej a politickej arogancii, ktorá, pomocou podvodu, diktuje svoje predstavy jednoduchým ľuďom, koná len pre vlastné dobro a presviedča, že to robí pre dobro obyvateľov.

A čo postava Antonia Gaira?

Je tiež vymyslená. Antonio Gairo v čase, keď došlo k tragédii, bol chlapcom, ktorý po ukončení školy pracoval ako pastier a od detstva si myslel (práve tak ako všetci jeho krajanovia), že industrializácia priniesie modernizáciu a zdravie na „Alos“. On jediný prežil túto tragédiu a pohľad na mŕtvych krajanov ho šokoval a doviedol k šialenstvu. Potom sa dostal na psychiatriu a na mnoho rokov na všetko zabudol až do náhleho záblesku vedomia, keď si spomenie na celý príbeh a rozhodne sa ho vyrozprávať. Stáva sa tak svedkom, ktorý ústne odovzdáva príbeh, aby sa naň v budúcnosti nezabudlo.

Prečo ste sa rozhodli dej zasadiť na Sardíniu?

To vlastne bola nutnosť a nie rozhodnutie. Bývam na Sardínii a moja práca vychádza z každodenného života, ktorý naozaj žijem, dennodenne pozorujem a spracúvam z môjho pohľadu.

Režisér filmu *Mŕtvi z Alosu* **Daniele Atzeni** niekoľko rokov pracoval ako asistent réžie a produkcie na viacerých filmoch a TV programoch. V r. 2002 natočil svoj prvý vlastný dokumentárny film *Príbeh z podzemia* o troch starých baníkoch a získal zaň ocenenie. V r. 2005 produkoval a režíroval *Legendu o svätom rybárovi* – príbeh pracovného dňa rybára loviaceho tuniaky, s ktorým sa Atzeni úspešne zúčastnil na viacerých festivaloch. Nasledovalo *Čierne slnko* a v r. 2011 *Mŕtvi z Alosu*. Od r. 2009 má vlastnú produkčnú spoločnosť *Araj film*. V súčasnosti pracuje ako kameraman, redaktor, fotograf a učiteľ na vysokej škole

„Avšak jedného dňa...“

Film je zaujímavý celkovým spôsobom spracovania – hrané scény sa striedajú s reálnymi zábermi kamery a archívnymi materiálmi.

Rozhodol som sa vyrozprávať príbeh „Alosu“ zlúčením scén zo skutočného miesta s tými, ktoré boli vybrané z ich pôvodného kontextu a prepracované tak, akoby boli priamo súčasťou filmového príbehu. V prvej časti som použil ukážky dokumentárnych filmov z 50. rokov, natočených v centrálnej Sardínii sardínskym režisérom Fiorenzom Serrom, ktoré líčia kultúru vidieka tej doby. V druhej časti, zrodenie tovární, som použil propagandistické filmy zo 60. rokov, ktoré zobrazujú pól priemyselného rastu, ku ktorému dochádzalo v tých rokoch na Sardínii.

Celkovo film pôsobí silne emotívne. Bol to zámer?

Snažil som sa vyrozprávať „čierny príbeh“ (noir-tale) pomocou typickej sardínskej ikonografie z tých rokov a navodiť, vďaka kamere Paola Carboniho a hudby Stefana Guzzettiho, ponurú atmosféru gotickej literatúry, ktorá veľmi dobre vystihuje myšlienku mesta duchov.

Myslím, že tento film vyvoláva emócie, pretože je všetko nastavené tak, aby príbeh vyznel ako skutočný a rozprávačská dynamika funguje veľmi dobre aj na konci, keď sme sa presunuli do metafyzickej dimenzie, kedy sa duchovia mŕtvych ľudí vracajú späť do mesta, aby sa pomstili. Úprimne, predpokladám, že divák na konci vie, že tento príbeh nie je skutočný, ale napriek tomu sa teší z emócií, ktoré prináša film až do samého konca.

Vy ste sa témou industrializácie a jej dôsledkov zaoberali už aj v predchádzajúcich dokumentoch. Prečo vás zaujala práve táto téma?

Industrializácia priniesla do mojej krajiny skutočný stret civilizácií. Na jednej strane máme vidiecku spoločnosť, ktorá sa aj po všetkých tých problémoch vyznačuje životným štýlom založeným na sebestačnosti, no na druhej strane máme priemyselnú spoločnosť, ktorá glorifikuje existenciu, založenú na cykloch výroby a spotreby, čo vedie k divokému konzumu ako hlavnému pilieru našej spoločnosti.

Na čom pracujete v súčasnosti?

Pracujem na životopisnom dokumente o Sergiovi Atzenim, sardínskym spisovateľovi, ktorý zomrel v roku 1995, keď mal len okolo 40 rokov. Nateraz som na chvíľu opustil priemyselnú tému, ku ktorej sa však veľmi skoro vrátim.

Iveta Lanáková
Foto: Araj film